

JELES ANDRÁS

Metanoia lomtár

MEDITÁCIÓS OBJEKTUMOK HENDIKEPJE*

Kicsit messziről kezdem: tapasztalatom szerint az úgynevezett alkotó munkával hosszú távon eljegyzett figurák esetében létezik egy többnyire rejtett, de magát a szóban forgó működést meghatározó mentális beidegződés, amelyből elég nagy biztonsággal megjósolható a művek komolysága, s ha szabad így mondani: megbízhatósága.

Itt tehát még nincs szó kvalitásról, a mű szépségéről, újszerűségéről s hasonlóról, csakis az alkotó munkával eljegyzettség hitelességéről: voltaképpen a fiziológiai alkalmasság mintázataról-kérdésköréről. Érzem, megvan bennem a késztetés, hogy még sokáig körözzek a célba vett mondandóhoz közelítve, hiszen az egyszerre szokatlan és nevetégesen semmitmondó, ugyanis nyíltan kimondva, arról a problémáról van szó, hogy az alkotó ember milyen mértékben és milyen intenzitással képes magától értetődően, minden külön ráfordítás nélkül „magánál lenni”. Bizonyos nézőpontból ez a kérdés meglehetősen ironikus, sőt, gonosz kérdés, beismerem. Tudniillik fontosságát egy csapásra értik mindazok, akiket érint, és semmitmondó azoknak, akik az érdekeltek körén kívül állnak.

Ami mármost ezt a Pero nevű „figurát” illeti, akinek szelleme és működése engem az imént elmondottak felemlítésére késztetett, s akinek műveit, színházi teremtőkedvének különös tárgyait-dokumentumait áttekinteni e kiállítási térbe eljöttünk, szóval most már konkrétan Peróra terelve a szót, kijelenthetem, hogy ő bizony mindig, életének minden pillanatában, minden külön ráfordítás nélkül: „magánál van”! Ez pedig szinte egyedülálló teljesítmény! Az persze nagy kérdés, hogy egy ilyen adottság jót tesz-e az ember egészségének, vagy mondjuk milyen hatással van családi életére, és így tovább –, de ez már az a kérdéskör, ami e pillanatban nem ide tartozik.

Most pedig engedjék meg, hogy néhány szót szóljak ezekről a különös tárgyakról itt körülöttünk, Pero színházi működésének e páratlan mementóiról... Ahelyett azonban, hogy erre rátérnék, engedjék meg, hogy felolvassam egy húsz évvel ezelőtti írást, amelynek számomra immár egyetlen jelentősége van: az, hogy mély rokonságot mutat a „Metanoia Lomtár” tárgyaival és szellemiségével...

Végül álljon itt néhai rajztanár barátom leveleskönyvéből néhány elpiszkolódott, perzselt szelű oldal, amelyet sikerült a szomszédoknak az égő albréletből kimenteni:**

„...azonban megkérdezem, kérem teljes tisztelettel, mi lesz az elnéptelenedett térdep-lőkkel, a szentek pedagógiai szempontból szinte nélkülözhetetlen sebeivel és köny-

* Elhangzott A METANOIA LOMTÁR | meditációs objektumok hendikepje című kiállítás megnyitóján 2018. március 8-án (Budapest Galéria, 1036 Budapest, Lajos utca 158. 2018. március 8 – május 1. [Kurátor: Török Tamás])

** Jeles ezen a ponton a „Végül álljon itt néhai rajztanár barátom leveleskönyvéből...” kezdetű írását olvasta fel a *Büntető század* című kötetéből, Kijarat Kiadó, Budapest, 2000, 205–206.

nyeivel, a tárgyilagosság szem előtt tartásával önkéntelenül megemlítem, mi lesz kérem a krémekkel, testápolószerekkel és – *horribile dictu!* – az ÁRUSÍTÁS ZAVARTALAN felirattal, és – könyörgök – meddig bírják szárazlekvár-terhüket a polcok, és hogyan lesz az, ha – már bocsánat! – beomlanak az emésztőgödrök, sugárutak, kripták, víztározók, ...és a játéktér, kérem, az üvegre festett, nagyon szimpatikus donald kacsával, meddig, esztendőkön, esetleg századokon át néz vidáman a semmibe?

És a gyerekoszobák, ugye!

A kisasztalra állított s otffelejített kakaópohár és az alvómaci, kérem! sírását azon-túl kvázi egy ilyen baba-feltámadásig (ha szabad ezt mondani) üres gyomrában tartja?

...De tegyük hozzá gyorsan, a méltányosság szem előtt tartásával, ha véletlenségből valamely külső intencióra az alvó játékkállat nyugalmi helyzetéből elbillenően síró hangot adna, vajon találatnék-e értelmes lélek – mintegy az ellenpóluson –, hogy a maci sírását kihallgassa?!

És a koldus táblájával *azok után* mi lesz?!

A hóban-fagyban, szélben-napsütésben szerényen mosolygó hadirokkant kalligráfias munkaeszközével, a TE BOLDOG MAGYAR! – kezdetű táblácskával *azok után*, a magyar nélküli végzetlen térben, ahol naprendszerek, galaxisok és társaik összehangoltan járnak környes-körül, akár a zsebóra kerekai, – kérem tisztelettel, mi a válasz?!

És mi emlékeztet majd egy példakép mozdulatára, és lesz-e bajusza valaminek?!

És a székek csak úgy összetörnek?

Egy szép napon – lelki szememmel szinte látom – elterül majd a toronyház, itt, ami van a sarkon, elterül, mint a rongy, és akkor bőségszaruként kifakad az ékszerüzlet arzenálja, a toronyház romlásával egy időben eldől majd a NIRVANA NIGHT CLUB szeméremsertő papendekli-démonához egy bizonyos elgondolás szerint, babonásan nekitámasztott sétatálcá, míg odébb, az optikus kirakatában rejtvénytálcákon állnak a száradt füget utánzó nyomorékpók, s kérem, szinte képtelenség, de meg kell említenem, lesznek majd, hogyismondják: ilyen megtévesztő életjelek, nézzük például, amint a hombárokban aláfolytak, peregnék a gabonaszemek, vagy vegyük a szivárgó vécetartályokat, ugye, sziszegnek majd az össznemzeti csöndben, akár az öregek – és persze, a harangok! kissé ringatóznak – hangot adva, természetesen –, de enyhítésül megemlítem: nem lesz senki, hogyan mondjam... nem lesz senki már, akit mindez megtéveszten, de támadnak majd fájóbb hangzatok, minthogy – példának okáért – az asszonyos bronztest a toronyból (a harangoktémájánál maradván), a bronztest kilendül a toronyból, és öngyilkos anyaként földet ér: egy fiók mélyén akkor elgurul egy porcelánfejecské, s – bár tematikai szempontból helye nem itt következne –, megkérdezem, hogy a vécepumpa a sarokban, bizony, ama pumpa meddig áll?!... s íme, sajnos csak most jutott eszembe, némely kádakban a lefolyó körül örvény és falakból, csövekből vizek zubogása, ó, jaj, fürdőszobák, s az intimitás... hogy mondják, akusztikája, és apropó! a tükrökben, kérem, mi lenne látható, s gyakorlatilag ki lenne az, *aki által*, s döbbenetes – vagy milyen – lesz, hogy úgy mondjam: beomlása a Nemzeti Bibliotékának, meglepő lesz látni (lenne, lehetne) a katasztrófa emberpróbáló káoszában összefogozását, illetve gabalyodását, találkozását és csoportosulását, egymásnak mindenféle értelmű áthatását szerzőknek, koroknak, valamint műfajoknak, szinte egy mesterséges agy értelme szükségeltetne, hogy a kombinációkat forma-tartalom-műnem-korszak-satöbbi dolgában és vonatkozásában felmérje és számításba

vegye, de hogy a beláthatatlan sokaságú elrendeződésből egy részletcskét példaképpen felnagyítsak, rá kell hogy mutassak – bár furcsa lehet a szó, hisz mindez a jövőben található –, rá, az örömteli mozdulatra, amint egy 1953-as lisszaboni nyomtatású, spanyol nyelven zengő szerző, bizonyos Borges, kinyílvá, mint egy tollászkodó nagy madár szárnyai közé fogad – érzem, itt a leírás bizonyos mértékig már a költészet légritka magasságába ragad –, egyszóval Borges kinyílvá, mint egy seb, átölel egy marhavészről szóló 1914-es anatóliai statisztikát...”

„Van aki arra várt, ami lehetséges, van, aki arra, ami örök, aki azonban a lehetetlent várta, az mindenkinél nagyobb volt.” (Kierkegaard)

Hasonlíthatatlan helyzetünkben – bár nem hagyunk magunk után semmi maradandót, csak megperzselődött, hűlt helyünket –, valóban, minden előttünk járónál nagyobbak voltunk a reményt nem ismerő várakozásban.